

การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning กับบทบาทของผู้บริหารในการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ Active Learning Management and the Role of School Administrators in Driving Policy Implementation

เสกชัย ชมภูณู^{1*}

Sekchai Chumponuch^{1*}

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning และบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการผลักดันนโยบายจากระดับส่วนกลางไปสู่การปฏิบัติจริงในระดับห้องเรียน โดย ศึกษาบริบทของโรงเรียนในเขตเมืองและชนบทของจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างในการขับเคลื่อนนโยบายสู่การเรียนรู้เชิงรุก การเก็บข้อมูลโดยสืบค้นข้อมูลจากตำรา บทความวิจัย และ บทความวิชาการ ผลการศึกษาพบว่า การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะเมื่อได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจังจากผู้บริหารโรงเรียนในด้านนโยบาย ทรัพยากร และการพัฒนาครู ทั้งนี้ ความแตกต่างระหว่างบริบทของโรงเรียนในเขตเมืองและชนบทพบได้ชัดในด้านโอกาสเข้าถึงเทคโนโลยีและการพัฒนาครู

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้, Active Learning, บทบาทของผู้บริหาร

Abstract

This study aims to explore the approaches to implementing Active Learning and the role of school administrators in driving policies from the central level into actual classroom practices. The research focuses on the context of both urban and rural schools in Chiang Mai Province, with the goal of comparing the differences in how policy implementation translates into active learning practices. Data was collected through the review of textbooks, research articles, and academic papers. The findings indicate that Active Learning can effectively promote 21st-century skills among students, especially when there is strong support from school administrators in terms of policies, resources, and teacher development. However, the study also reveals significant differences between urban and rural school contexts, particularly in terms of access to technology and opportunities for teacher development.

Keywords: Learning management, Active learning, Role of school administrators

บทนำ

ความหมายและความสำคัญของ Active Learning ในการศึกษายุคใหม่ในยุคการศึกษาปัจจุบันที่เน้นการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการมีส่วนร่วมของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ แนวคิด Active Learning หรือ “การเรียนรู้เชิงรุก” ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในฐานะกลยุทธ์การสอนที่มีประสิทธิภาพสูง โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษาและการศึกษาวิชาชีพ

นิยามของ Active Learning คือแนวทางการสอนที่ผู้เรียนมีบทบาทเป็นศูนย์กลาง โดยต้องมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่กระตุ้นการคิด วิเคราะห์ และสร้างความรู้ด้วยตนเอง เช่น การอภิปราย การทำงาน

¹ สาขาวิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่

¹ Educational Administration, North-Chiang Mai University

* Author E-mail: sekchai@northcm.ac.th

กลุ่ม การแก้ปัญหาเชิงสถานการณ์ หรือการทำโครงการจริง ซึ่งแตกต่างจากการเรียนรู้แบบดั้งเดิมที่ผู้เรียนเป็นเพียงผู้รับสารจากครูเท่านั้น

ประโยชน์ของ Active Learning งานวิจัยหลายฉบับได้พิสูจน์ถึงประสิทธิภาพของ Active Learning ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น: การใช้ Active Learning ช่วยลดอัตราการตกของนักเรียนจาก 32% เหลือ 21% และเพิ่มคะแนนสอบเฉลี่ยขึ้น 0.47 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เมื่อเทียบกับการสอนแบบบรรยาย

2. การมีส่วนร่วมและความพึงพอใจที่สูงขึ้น: นักเรียนที่เรียนในรูปแบบ Active Learning มีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้สูงขึ้น และมีส่วนร่วมในชั้นเรียนมากขึ้น เนื่องจากกิจกรรมที่หลากหลายและกระตุ้นความสนใจ

3. การพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง: Active Learning ส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการตัดสินใจ ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21

4. การเรียนรู้ที่ยั่งยืน: การมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาช่วยให้นักเรียนจดจำและเข้าใจเนื้อหาได้ดีขึ้น และสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์จริงได้

บทบาทของครูใน Active Learning ในแนวทางครูมีบทบาทเป็นผู้สนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ โดยการออกแบบกิจกรรมที่กระตุ้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน การให้ข้อเสนอแนะที่สร้างสรรค์ และการสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันข้อควรพิจารณาในการใช้ Active Learning แม้ว่า Active Learning จะมีประโยชน์มากมาย แต่การนำไปใช้ต้องคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ เช่น ขนาดของชั้นเรียน ความพร้อมของเทคโนโลยี และลักษณะของเนื้อหาวิชา เพื่อให้การใช้ Active Learning มีประสิทธิภาพสูงสุด

Active Learning เป็นแนวทางการสอนที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนผ่านกิจกรรมที่กระตุ้นการคิด และการสร้างความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งมีประโยชน์ต่อการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การมีส่วนร่วม และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน การนำ Active Learning ไปใช้ในการศึกษาไทยจึงเป็นแนวทางที่ควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

การศึกษาในศตวรรษที่ 21 เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และวัฒนธรรม ซึ่งส่งผลกระทบต่อวิธีการเรียนรู้และการจัดการศึกษาในทุกระดับ การพัฒนาทักษะที่จำเป็น เช่น การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การทำงานเป็นทีม และความสามารถในการปรับตัว จึงกลายเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการเรียนรู้ในยุคปัจจุบัน ทั้งนี้ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้มากขึ้น โดยเน้นการมีปฏิสัมพันธ์ การเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ และการสะท้อนคิด ซึ่งช่วยส่งเสริมการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 อย่างมีประสิทธิภาพ (Chi & Wylie, 2014; Freeman et al., 2014; Buckle, J, 2025)

ในบริบทของประเทศไทย กระทรวงศึกษาธิการได้มีนโยบายส่งเสริมให้สถานศึกษาทุกระดับนำแนวคิด Active Learning มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ตอบสนองต่อเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และนโยบายปฏิรูปการศึกษาของประเทศ อย่างไรก็ตาม การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในบริบทของสถานศึกษานั้น ขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change agent) ที่มีหน้าที่ในการผลักดัน ทบทวน วางแผน และจัดสรรทรัพยากร เพื่อให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ได้อย่างแท้จริง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559)

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาไม่ได้จำกัดอยู่แค่การบริหารจัดการทั่วไปเท่านั้น หากแต่รวมถึงการส่งเสริมภาวะผู้นำทางวิชาการ การเป็นโค้ชหรือพี่เลี้ยงครู การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกัน และการ

ประสานนโยบายสู่การปฏิบัติอย่างเป็นระบบ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลโดยตรงต่อความสำเร็จของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในโรงเรียน แม้ว่าจะมีนโยบายส่งเสริม Active Learning จากหน่วยงานส่วนกลาง แต่ในระดับพื้นที่ยังพบความแตกต่างในการนำไปสู่การปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตเมืองและชนบทที่มีข้อจำกัดด้านบุคลากร งบประมาณ เทคโนโลยี และแนวปฏิบัติทางวิชาชีพ การศึกษาค้นคว้าจึงมุ่งเน้นไปที่การสำรวจและวิเคราะห์ บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ในการขับเคลื่อนนโยบายการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning โดยเฉพาะในบริบทของจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และการจัดการศึกษา

การศึกษาค้นคว้านี้มีความสำคัญต่อการสังเคราะห์แนวทางและข้อเสนอเชิงนโยบายในการเสริมสร้างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้สามารถนำพาการเปลี่ยนแปลงทางการเรียนรู้ได้อย่างยั่งยืน อีกทั้งช่วยระบุปัจจัยความสำเร็จ อุปสรรค และแนวทางในการพัฒนาเชิงระบบ ซึ่งมีประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายทางการศึกษาทั้งในระดับโรงเรียน เขตพื้นที่การศึกษา และระดับประเทศ ทั้งนี้ การศึกษานี้ยังมุ่งเน้นการวิเคราะห์และเปรียบเทียบบริบทของโรงเรียนในเขตเมืองและชนบทของจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อทำความเข้าใจความแตกต่างในการขับเคลื่อนนโยบายสู่การเรียนรู้เชิงรุก

จากการเปรียบเทียบพบว่า โรงเรียนในเขตเมืองมักมีความพร้อมด้านทรัพยากรบุคคล เทคโนโลยี และโครงสร้างการบริหารจัดการ ทำให้สามารถนำแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกไปประยุกต์ใช้ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ในขณะที่โรงเรียนในชนบทอาจเผชิญข้อจำกัดด้านบุคลากร ครูผู้สอน และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้เชิงรุกต่ำกว่า แต่กลับมีจุดแข็งด้านความร่วมมือกับชุมชนและความยืดหยุ่นในการปรับใช้กิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่น การเปรียบเทียบนี้ช่วยให้สามารถระบุแนวทางและกลยุทธ์ที่แตกต่างกันสำหรับแต่ละบริบท เพื่อให้การขับเคลื่อนนโยบายเป็นไปอย่างเหมาะสมและยั่งยืน

ความหมายและความสำคัญของปัญหา

ในศตวรรษที่ 21 ระบบการศึกษาทั่วโลกต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเทคโนโลยี สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่งผลกระทบต่อวิธีการเรียนรู้และการจัดการศึกษา แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบเดิมที่เน้นครูเป็นศูนย์กลางไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนในยุคปัจจุบันได้อีกต่อไป การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) จึงกลายเป็นแนวทางที่สำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกัน แนวทางนี้สอดคล้องกับกรอบการดำเนินงานของ UNESCO ในการส่งเสริมการศึกษาที่มีคุณภาพและเท่าเทียมสำหรับทุกคน การเรียนรู้เชิงรุกเป็นกระบวนการที่ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการสร้างความรู้ด้วยตนเอง ผ่านกิจกรรมที่กระตุ้นการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา ซึ่งช่วยพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เช่น การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และการเรียนรู้ตลอดชีวิต นอกจากนี้ การเรียนรู้เชิงรุกยังส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในกระบวนการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นและมีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง อย่างไรก็ตาม การนำแนวทางการเรียนรู้เชิงรุกไปใช้ในระบบการศึกษายังมีความท้าทายหลายประการ เช่น การขาดแคลนทรัพยากร การขาดโอกาสพัฒนาวิชาชีพของครู และบริบททางสังคมที่แตกต่างกัน ซึ่งอาจส่งผลต่อการนำแนวทางนี้ไปใช้ในทางปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ (UNESCO, 2016)

การตระหนักถึงปัญหาเชิงโครงสร้างนี้จึงเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการวางนโยบายและแนวทางสนับสนุนที่เหมาะสม โดยเฉพาะบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องไม่เพียงเป็นผู้สื่อสารนโยบาย แต่ต้องเป็น “ผู้นำการเรียนรู้” ที่สามารถจัดสภาพแวดล้อม วัฒนธรรม และระบบสนับสนุนให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างยั่งยืน (Hallinger & Bryant, 2013)

ความหมายของ Active Learning

Active Learning คือ กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความหมายและตระหนักถึงสิ่งที่ตนเองกำลังทำ ในขณะที่ Doolittle et al. (2023) เน้นว่า Active Learning เป็นแนวทางที่ให้นักเรียนเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ โดยใช้กิจกรรมและกลยุทธ์ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ขั้นสูง (higher-order thinking) ดังนั้น Active Learning จึงไม่เพียงช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาได้ลึกซึ้งขึ้น แต่ยังช่วยพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เช่น การคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กิจกรรมใน Active Learning อาจประกอบด้วยการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based learning: PBL) ซึ่งเป็นกิจกรรมสำคัญในกระบวนการ Active Learning ที่ช่วยให้นักเรียนได้ฝึกการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาจากสถานการณ์จริง โดยผู้เรียนจะต้องสืบค้นข้อมูล ทำงานร่วมกันเป็นทีม และสะท้อนผลการเรียนรู้เพื่อนำไปปรับใช้ในบริบทอื่น ๆ อีกทั้งยังส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองและทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ (ฉัตรทราวุธ บุญถนอม, 2564)

ความสำคัญของ Active Learning ในบริบทศตวรรษที่ 21

การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ไม่เพียงเป็นแนวทางในการเสริมสร้างทักษะทางวิชาการเท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการปลูกฝัง “ทักษะชีวิต” และ “คุณลักษณะของพลเมืองโลก” ให้แก่ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 อีกด้วย ผู้เรียนยุคใหม่ต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนและการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเทคโนโลยี สังคม และสิ่งแวดล้อม การเรียนรู้ในรูปแบบเดิมจึงไม่เพียงพอต่อการพัฒนาองค์ความรู้และศักยภาพที่จำเป็นอีกต่อไป Active Learning ส่งเสริมให้เกิด “การเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติ” ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การทำงานเป็นทีม และการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ (Bonwell & Eison, 1991) นอกจากนี้ ยังเอื้อต่อการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong learning) และเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก (Prince, 2004)

ในบริบทของประเทศไทย การศึกษาพบว่า เมื่อครูได้รับการพัฒนาทักษะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกผ่านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) แล้ว สามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์ทักษะในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การใช้โครงงานปัญหาเป็นฐาน (Problem-based learning) และการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative learning) ซึ่งช่วยสร้างแรงจูงใจภายในและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น โดยการใช้กระบวนการ PLC ทำให้ครูมีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน พัฒนาทักษะการสอน และปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและบริบทของโรงเรียน นอกจากนี้ การใช้โครงงานปัญหาเป็นฐานและการเรียนรู้แบบร่วมมือยังส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกัน ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21

หลักการแนวคิด

การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น ผ่านกิจกรรมที่กระตุ้นการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา โดยผู้เรียนจะไม่เป็นเพียงผู้รับสาร แต่เป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง เช่น การอภิปรายกลุ่ม การใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) การเรียนแบบกลับด้านห้องเรียน (Flipped Classroom) และการทำโครงการร่วมมือ (Collaborative project) แนวคิดนี้สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ (Constructivism)

ที่เห็นว่าผู้เรียนควรสร้างความรู้จากประสบการณ์และการมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม การจัดกิจกรรมที่หลากหลายและท้าทายสามารถกระตุ้นทักษะการคิดขั้นสูงและการประยุกต์ใช้ความรู้ในบริบทต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562)

การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ (AI) ที่ออกแบบตามหลัก Active Learning เป็นแนวทางที่ช่วยยกระดับการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล โดย AI สามารถวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละคน เพื่อออกแบบแผนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความสามารถและความต้องการของนักเรียน เช่น การปรับเนื้อหาวิธีการสอน และจังหวะการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละคน ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนได้รับการสอนที่ตรงกับจุดแข็งและจุดอ่อนของตนเอง นอกจากนี้ AI ยังสามารถวิเคราะห์รูปแบบการเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละคนและปรับเปลี่ยนเนื้อหาการสอนให้เหมาะสมกับความสามารถเฉพาะตัวของนักเรียน เช่น การปรับเนื้อหาที่ท้าทายยิ่งขึ้นสำหรับนักเรียนที่มีความเข้าใจในวิชาใดวิชาหนึ่งเป็นอย่างดี และการให้คำแนะนำและแบบฝึกหัดช่วยพัฒนาทักษะในจุดที่ยังขาดอยู่สำหรับนักเรียนที่ต้องการการสนับสนุนเพิ่มเติม (สตาร์ฟิชแลป, 2568) การนำ AI มาใช้ในการเรียนรู้เชิงรุกช่วยสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละคน และส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น (อินเทล, 2568)

นอกจากนี้ Active Learning ยังทำหน้าที่เป็นกลไกในการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา โดยมีหลักฐานเชิงประจักษ์ว่าช่วยลดช่องว่างทางผลสัมฤทธิ์ระหว่างผู้เรียนกลุ่มต่าง ๆ และสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ผ่านการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (Martinez & Gomez, 2025) ขณะเดียวกัน งานวิจัยเชิงโครงสร้างยังยืนยันว่า Active Learning ส่งผลโดยตรงต่อการเพิ่มพฤติกรรมการมีส่วนร่วม (Engagement) ซึ่งนำไปสู่ความเข้าใจและแรงบันดาลใจทางการเรียน หลักการและแนวคิดของ Active Learning ในยุคใหม่จึงไม่เพียงเป็นเครื่องมือในการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ แต่ยังเป็นแนวทางที่ช่วยสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ยั่งยืน และตอบสนองต่อโลกการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

กล่าวโดยสรุป Active Learning หรือการเรียนรู้เชิงรุกเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการสร้างความรู้ด้วยตนเองมากกว่าการรับข้อมูลจากผู้สอนเพียงอย่างเดียว กระบวนการนี้มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนคิด วิเคราะห์ และแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ผ่านการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น การทำโครงการ การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน หรือการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สิ่งสำคัญของ Active Learning คือการสร้างประสบการณ์ตรงให้ผู้เรียนได้ทดลองปฏิบัติและสะท้อนผลการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง ทำให้สามารถปรับแนวคิดและนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้จริง นอกจากนี้ การเรียนรู้เชิงรุกยังช่วยพัฒนาทักษะหลากหลายทั้งด้านการคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร การทำงานร่วมกับผู้อื่น และความคิดสร้างสรรค์ จึงถือได้ว่า Active Learning เป็นหัวใจของการจัดการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างลึกซึ้งและยั่งยืน คือรากฐานของระบบการศึกษาในยุคใหม่ที่มีเป้าหมายการสร้างผู้เรียนที่มีความสามารถรอบด้าน พร้อมเผชิญกับความท้าทายในอนาคต และเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนสังคมแห่งนวัตกรรมอย่างแท้จริง

การขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติในสถานศึกษา

แม้ว่ากระทรวงศึกษาธิการจะกำหนดนโยบายส่งเสริม Active Learning ตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ แต่การขับเคลื่อนในสถานศึกษายังเผชิญข้อจำกัด เช่น ขาดความเข้าใจ ขาดทรัพยากร และระบบติดตาม ดังนั้นบทบาทผู้นำทางการศึกษา โดยเฉพาะผู้บริหารโรงเรียน จึงเป็นกลไกสำคัญในการนำนโยบายสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้ ควรมีการอ้างอิง

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการแปลงนโยบายให้เกิดผลในทางปฏิบัติ มีบทบาททั้งในด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ การสร้างแรงจูงใจ การบริหารทรัพยากร การพัฒนาครู และการติดตามประเมินผลอย่างใกล้ชิด การขับเคลื่อน Active Learning ให้ประสบความสำเร็จในสถานศึกษา จำเป็นต้องมีผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการ มีทักษะการบริหารจัดการ และสามารถเป็น “โค้ช” ให้กับครูผู้สอนได้ แม้ว่าการส่งเสริม Active Learning จะเป็นแนวทางที่ทุกฝ่ายเห็นพ้องกันว่าเหมาะสมกับบริบทของโลกยุคใหม่ แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่ายังมีสถานศึกษาจำนวนมากไม่น้อยที่ยังไม่สามารถนำแนวคิดนี้ไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องศึกษาให้ชัดเจนถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าว เพื่อค้นหาแนวทางสนับสนุน ส่งเสริม และพัฒนาให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้ตรงตามเป้าหมายของการศึกษาในศตวรรษที่ 21 อย่างแท้จริง ซึ่งการพัฒนาการจัดการเรียนมีดังต่อไปนี้

ด้านที่ 1 การสร้างวิสัยทัศน์และนโยบายสถานศึกษา ในด้านนี้ จะเน้นวัดความเห็นเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารในการกำหนดทิศทางและเป้าหมายของโรงเรียนที่ชัดเจน มีนโยบายสนับสนุนการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning อย่างเป็นรูปธรรม รวมถึงการสื่อสารนโยบายเหล่านี้ให้แก่บุคลากรและผู้เกี่ยวข้องเข้าใจอย่างทั่วถึง ผู้บริหารต้องสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมทางการเรียนรู้ เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษาระดับชาติและการเปลี่ยนแปลงของสังคม

ด้านที่ 2 การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ด้านนี้เน้นวัดการสนับสนุนของผู้บริหารในการพัฒนาศักยภาพครู โดยครอบคลุมการจัดอบรม สัมมนา และเวิร์กช็อป เพื่อให้ครูมีความรู้และทักษะในการออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Active Learning รวมถึงการส่งเสริมให้ครูแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์และนวัตกรรมในการสอน มีการติดตามและให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด เพื่อช่วยครูหาแนวทางใหม่ไปใช้ในห้องเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านที่ 3 การจัดสรรทรัพยากรและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในด้านนี้ จะประเมินการจัดสรรงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีที่จำเป็นต่อการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning รวมถึงการปรับปรุงห้องเรียนและพื้นที่การเรียนรู้ให้เหมาะสม เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักเรียน เช่น ห้องเรียนที่เปิดกว้าง การจัดที่นั่งแบบกลุ่ม หรือการมีสื่อดิจิทัลที่ทันสมัย การจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยลดข้อจำกัดในการปฏิบัติจริง

ด้านที่ 4 การวัดและประเมินผลการดำเนินงานด้านนี้เน้นวัดความเข้มแข็งของระบบติดตามและประเมินผลที่ผู้บริหารได้จัดตั้งขึ้นเพื่อดูแลการนำ Active Learning ไปใช้จริงในโรงเรียน โดยรวมถึงการเก็บรวบรวมข้อมูลการสอนและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน การวิเคราะห์ข้อมูลและการจัดทำรายงานผล เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการตัดสินใจปรับปรุงพัฒนากระบวนการเรียนรู้ รวมถึงการสร้างระบบฟีดแบ็กที่สร้างสรรค์ระหว่างผู้บริหาร ครู และนักเรียน เพื่อให้เกิดการพัฒนาต่อเนื่องอย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านที่ 5 การส่งเสริมความร่วมมือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในด้านนี้จะประเมินบทบาทของผู้บริหารในการสร้างและส่งเสริมความร่วมมือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายในและภายนอกโรงเรียน เช่น ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานราชการ และองค์กรเอกชน ผู้บริหารจะต้องสร้างเครือข่ายสนับสนุนและความร่วมมือในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การจัดกิจกรรมร่วมกัน การแลกเปลี่ยนข้อมูล และการสนับสนุนทรัพยากร เพื่อเสริมสร้างความยั่งยืนและขยายผลของการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ให้มีประสิทธิภาพและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

ด้านที่ 6 การนิเทศ กำกับ และติดตามการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน โดยมุ่งเน้นไม่เพียงแต่การตรวจสอบ แต่ยังเป็นการโค้ชทางวิชาการเพื่อ

สนับสนุนและให้คำแนะนำแก่ครูอย่างต่อเนื่อง การวางระบบและแผนการนิเทศที่ชัดเจนช่วยให้การจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับเป้าหมายและนโยบายของสถานศึกษา การติดตามผลผ่านการสังเกตชั้นเรียน การสะท้อนผล และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ทำให้ครูสามารถปรับปรุงการสอนอย่างทันที่ อีกทั้งยังเป็นข้อมูลสำคัญในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาอย่างยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562)

ด้านที่ 7 การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยผู้บริหารต้องเป็นผู้นำในการสร้างค่านิยมร่วมที่เน้นการมีส่วนร่วม การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการยอมรับความแตกต่าง ครูควรได้รับการส่งเสริมให้พัฒนาวิธีการสอนและกล้าที่จะทดลองแนวทางใหม่ ๆ ขณะเดียวกันผู้เรียนต้องได้รับการสนับสนุนให้มีส่วนร่วม เชิงรุก กล้าแสดงออก และทำงานเป็นทีม การสร้างวัฒนธรรมดังกล่าวจะช่วยให้ Active Learning เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนในทุกระดับขององค์กร (สตาร์ฟิชแลป, 2567)

ด้านที่ 8 การวิเคราะห์บริบทของการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เป็นขั้นตอนสำคัญที่ช่วยให้การออกแบบการเรียนการสอนสอดคล้องกับความต้องการและศักยภาพของผู้เรียน ตลอดจนสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา การพิจารณาบริบทครอบคลุมทั้งด้านนโยบายการศึกษา ทรัพยากร บุคลากร และความพร้อมของผู้เรียน การทำความเข้าใจบริบทเหล่านี้ช่วยให้ครูเลือกวิธีการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม สร้างแรงจูงใจ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังช่วยให้สถานศึกษาสามารถกำหนดกลยุทธ์พัฒนา Active Learning ได้ตรงตามเป้าหมายและยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562)

ด้านที่ 9 การเป็นผู้นำพาการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning หมายถึงบทบาทของผู้บริหารและครูในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา โดยผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ในการสร้างนโยบายและบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้เชิงรุก ขณะเดียวกันครูในฐานะผู้นำการสอนต้องกล้าออกแบบกิจกรรมที่หลากหลาย กระตุ้นการคิดวิเคราะห์ และเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง การเป็นผู้นำพาในลักษณะนี้จะช่วยสร้างแรงบันดาลใจ ขับเคลื่อนวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ และทำให้ Active Learning เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างยั่งยืน (ธนาพร เพชรสมบัติ, 2566)

การประยุกต์ใช้ Active Learning ในปัจจุบันได้พัฒนาไปสู่การผสมผสานกับเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการเรียนรู้ เช่น Flipped Classroom และ Gamification เพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้เรียนและลดความเข้าใจผิดในเนื้อหาที่ซับซ้อน เช่น วิศวกรรมและวิทยาศาสตร์ งานวิจัยล่าสุดพบว่า การใช้ Flipped Classroom ร่วมกับ Gamification สามารถเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ และช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การสะท้อนตนเอง และการรักษาความรู้ได้ยาวนานมากขึ้น (El-Thalji, 2025)

นอกจากนี้การประยุกต์ใช้ Active Learning ในปัจจุบันได้ขยายขอบเขตไปสู่หลากหลายบริบท ตั้งแต่การเรียนการสอนจนถึงการฝึกอบรมออนไลน์ ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนรู้สึกมีส่วนร่วมมากขึ้นและมีการรักษาความรู้ (Retention) ที่สูงขึ้น ตัวอย่างเช่น งานวิจัยในอินเดียปี 2025 รายงานว่า นักศึกษาแพทย์กว่า 79.7% รู้สึกว่า Active Learning ช่วยเพิ่มการมีส่วนร่วม (Engagement) และกว่า 75% เห็นว่าทำให้การรักษาความรู้ดีขึ้น ขณะเดียวกันรายงานของ Engageli (2025) ก็ชี้ว่า Active Learning ช่วยเพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้เรียนมากกว่า 10 เท่าเมื่อเทียบกับการเรียนแบบบรรยายทั่วไป

จุดเน้นบทบาทของผู้บริหาร

ด้านการสร้างวิสัยทัศน์และนโยบายสถานศึกษาผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารมีความมั่นใจสูงในบทบาทของตนเองในการกำหนดวิสัยทัศน์และนโยบายที่สนับสนุนการจัดการเรียนรู้แบบ Active

Learning ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาการศึกษาสมัยใหม่ การมีนโยบายที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมช่วยให้บุคลากรทุกฝ่ายมีทิศทางในการปฏิบัติงานร่วมกันอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้การสื่อสารนโยบายอย่างทั่วถึงทำให้เกิดความเข้าใจและความร่วมมือที่ดีระหว่างครู นักเรียน และผู้เกี่ยวข้อง ส่งผลให้การนำ Active Learning ไปใช้ในชั้นเรียนเป็นไปอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาการพัฒนาศักยภาพครูถือเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning จากผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการจัดกิจกรรมอบรมและเสริมสร้างทักษะการสอนที่ทันสมัย อีกทั้งการส่งเสริมให้ครูมีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้และทดลองนวัตกรรมการสอนในห้องเรียนจริงเป็นการสร้างแรงจูงใจและความเชื่อมั่นในการนำวิธีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมไปใช้ นอกจากนี้การติดตามให้คำปรึกษาอย่างต่อเนื่องช่วยลดอุปสรรคและเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้

ด้านการจัดสรรทรัพยากรและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้การมีทรัพยากรที่เหมาะสมถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning สามารถเกิดขึ้นจริงได้ จากผลการวิเคราะห์พบว่าผู้บริหารให้ความสำคัญกับการจัดสรรงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม ห้องเรียนและสภาพแวดล้อมถูกออกแบบให้เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของผู้เรียนและการทำกิจกรรมกลุ่ม รวมถึงการจัดเตรียมเทคโนโลยีที่ทันสมัย ซึ่งช่วยให้ครูและนักเรียนสามารถใช้เครื่องมือดิจิทัลเป็นสื่อในการเรียนรู้ ส่งผลให้เกิดบรรยากาศการเรียนรู้ที่เปิดกว้างและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

ด้านการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานระบบติดตามและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของการนำ Active Learning ไปใช้ในสถานศึกษา ผลการวิเคราะห์แสดงว่าผู้บริหารได้วางระบบการเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ผลที่รัดกุม รวมถึงการจัดทำรายงานผลเพื่อใช้ในการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้การสร้างวัฒนธรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูและผู้บริหารช่วยเพิ่มความโปร่งใสและสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ระบบนี้ยังช่วยให้ผู้บริหารสามารถตัดสินใจได้อย่างมีข้อมูลรองรับ ลดข้อผิดพลาด และเพิ่มโอกาสความสำเร็จของนโยบาย

ด้านการส่งเสริมความร่วมมือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอกและภายในสถานศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นในการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning อย่างยั่งยืน ผลการวิเคราะห์พบว่าผู้บริหารให้ความสำคัญกับการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อส่งเสริมการสนับสนุนทรัพยากรและแรงสนับสนุนทางสังคม ซึ่งส่งผลให้การจัดกิจกรรมและการดำเนินงานต่าง ๆ เป็นไปด้วยความราบรื่นและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ความร่วมมือในลักษณะนี้ยังสร้างโอกาสในการขยายผลและพัฒนาการเรียนรู้ในวงกว้างยิ่งขึ้น

การวัดผลและประเมินผลตามหลักการ Active Learning

มุ่งเน้นไปที่การตรวจสอบความเข้าใจ กระบวนการคิด และการนำความรู้ไปใช้ มากกว่าการวัดผลลัพธ์ปลายทางเพียงอย่างเดียว วิธีการประเมินที่ได้รับความนิยม ได้แก่ การประเมินตามสภาพจริง (Authentic assessment) การประเมินตามสมรรถนะ (Competency-based assessment) และการประเมินระหว่างเรียน (Formative Assessment) ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สะท้อนคิด (Reflection) และปรับปรุงการเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง งานวิจัยใหม่ในปี 2024 ยืนยันว่า การใช้วิธีการประเมินแบบมีส่วนร่วม เช่น Peer Assessment และ Self-Assessment ช่วยพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Mudi, 2024)

ในอีกมิติหนึ่ง การประเมินผล Active Learning ยังบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มความแม่นยำ และการมีส่วนร่วม เช่น การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในการทำแบบทดสอบย่อย การใช้ e-Portfolio ในการสะสมผลงาน และการวิเคราะห์ Learning Analytics เพื่อสะท้อนพัฒนาการรายบุคคล งานวิจัยปี 2025 พบว่าการนำ Learning Analytics มาช่วยติดตามพฤติกรรมผู้เรียน ทำให้ครูสามารถปรับการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนรายบุคคลได้ดียิ่งขึ้น และผู้เรียนเองก็สามารถมองเห็นเส้นทางการพัฒนาของตนได้ชัดเจนขึ้น (Savvycom, 2024; Open LMS, 2025)

สรุป

การศึกษาบริบทของโรงเรียนในเขตเมืองและชนบทจังหวัดเชียงใหม่สะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างในการขับเคลื่อนนโยบายสู่การเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนในเขตเมืองมีความได้เปรียบด้านทรัพยากร ทั้งงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีที่ทันสมัย ทำให้ผู้บริหารสามารถกำหนดนโยบายและวิสัยทัศน์เชิงรุกได้อย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง ครูได้รับการพัฒนาศักยภาพอย่างสม่ำเสมอ ส่งผลให้มีความพร้อมในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สภาพแวดล้อมของโรงเรียนในเมืองเอื้อต่อการจัดห้องเรียนที่ทันสมัย มีเครื่องมือดิจิทัลครบครัน รวมถึงระบบติดตามและประเมินผลที่ใช้เทคโนโลยีสนับสนุนอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ยังมีเครือข่ายความร่วมมือจากผู้ปกครองและภาคเอกชนที่เข้มแข็ง ช่วยเสริมให้การขับเคลื่อน Active Learning ในเมืองมีความต่อเนื่องและยั่งยืน

ในขณะที่โรงเรียนในเขตชนบทกลับต้องเผชิญข้อจำกัดด้านทรัพยากรที่ชัดเจน ทั้งงบประมาณ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ แม้ผู้บริหารจะมีนโยบายที่มุ่งส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก แต่กลับประสบปัญหาในการปฏิบัติอย่างเต็มรูปแบบ ครูในชนบทมีโอกาสดำเนินการอบรมไม่บ่อยนักและต้องพึ่งพาการเรียนรู้จากการแลกเปลี่ยนภายในโรงเรียนมากกว่าการสนับสนุนจากผู้เชี่ยวชาญ ห้องเรียนหลายแห่งยังไม่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และการประเมินผลส่วนใหญ่ยังใช้วิธีการแบบดั้งเดิม ทำให้ขาดข้อมูลเชิงลึกสำหรับการพัฒนาอย่างเป็นระบบ อย่างไรก็ตาม โรงเรียนชนบทมีจุดแข็งสำคัญ คือ ความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ปกครองและชุมชนท้องถิ่น จึงสามารถดึงภูมิปัญญาและการสนับสนุนจากชุมชนมาใช้เป็นฐานการเรียนรู้ ช่วยขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในรูปแบบที่เหมาะสมกับบริบทของตนเอง

เมื่อเปรียบเทียบบริบททั้งสอง เขตเมืองมีความพร้อมสูงจากทรัพยากรและโครงสร้างที่เอื้อต่อการดำเนินงานเชิงรุกอย่างเป็นระบบ ขณะที่เขตชนบทแม้มีข้อจำกัด แต่ยังคงใช้พลังความร่วมมือจากชุมชนและความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นกับผู้ปกครองเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญ ความแตกต่างนี้สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะในการผลักดันนโยบาย Active Learning ของโรงเรียนทั้งสองประเภทในจังหวัดเชียงใหม่

ภาพที่ 1 การจัดการเรียนการสอนตามหลักการ Active learning

ภาพที่ 2, 3 การจัดการเรียนการสอนตามหลักการ Active learning

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564). สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- ฉัตรทรวาดิ บุญถนอม. (2564). การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based learning). มหาวิทยาลัยสวนดุสิต นครนายก. <https://nakhonnayok.dusit.ac.th/wp-content/uploads/2024/09/บทความ.pdf>
- ธนาพร เพชรสมบัติ. (2566). การสอนแบบการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาผู้เรียนสู่ศตวรรษที่ 21. *Journal of Applied Education*, 1(6), 49–62. <https://so16.tci-thaijo.org/index.php/JAE/article/view/217>
- สตาร์ฟิชแลป. (2567). การสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านการศึกษาคำคัญอย่างไร พร้อมแนวทางการจัดการที่มีประสิทธิภาพ. <https://www.starfishlabz.com/blog/1830-การสร้างวัฒนธรรมองค์กรด้านการศึกษาคำคัญอย่างไร-พร้อมแนวทางการจัดการที่มีประสิทธิภาพ>
- สตาร์ฟิชแลป. (2568). ประโยชน์ของ AI "ปัญญาประดิษฐ์" ในการศึกษาก้าวล้ำไปสู่เทคโนโลยี. <https://www.starfishlabz.com/blog/1844-ประโยชน์ของ-ai-ปัญญาประดิษฐ์-ในการศึกษา>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). แนวทางการนิเทศเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning). https://academic.obec.go.th/images/document/1603180137_d_1.pdf
- อินเทล. (2568). ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในด้านการศึกษา. <https://www.thailand.intel.com/content/www/th/th/learn/ai-in-education.html>
- Bonwell, C. C. & Eison, J. A. (1991). *Active learning: Creating excitement in the classroom* 1991 ASHE-ERIC higher education reports. Office of Educational Research and Improvement.
- Buckle, J. (2025). *A comprehensive guide to 21st century skills*. Panorama Education. Retrieved September 24, 2025, from <https://www.panoramaed.com/blog/comprehensive-guide-21st-century-skills>
- Chi, M. T. H., & Wylie, R. (2014). The ICAP framework: Linking cognitive engagement to active learning outcomes. *Educational Psychologist*, 49(4), 219–243. <https://doi.org/10.1080/00461520.2014.965823>
- Doolittle, P., Wojdak, K., & Walters, A. (2023). Defining active learning: A restricted systematic review. *Teaching and Learning Inquiry*, 11, 1–24. <https://doi.org/10.20343/teachlearningqu.11.25>

- El-Thalji, I. (2025). Boosting active learning through a gamified flipped classroom: A retrospective case study in higher engineering education. *Education Sciences*, 15(4), 430. <https://doi.org/10.3390/educsci15040430>
- Engageli. (2025). Active learning data impact study. Retrieved September 24, 2025, from <https://www.engageli.com/active-learning-impact-study>
- Freeman, S., Eddy, S. L., McDonough, M., & Wenderoth, M. P. (2014). Active learning increases student performance in science, engineering, and mathematics. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 111(23), 8410–8415. <https://doi.org/10.1073/pnas.1319030111>
- Hallinger, P., & Bryant, D. (2013). Mapping the terrain of educational leadership and management in East Asia. *Journal of Educational Administration*, 51, 618–637. <https://doi.org/10.1108/JEA-05-2012-0066>
- Martinez, M. E., & Gomez, V. (2025). Active learning strategies: A mini review of evidence-based Approaches. *Acta Pedagogica Asiana*, 4(1), 43–54. <https://doi.org/10.53623/apga.v4i1.555>
- Mudi, S. (2024). The role of self-assessment and peer assessment in education. *International Journal of Current Science*, 14(2), 778–783. <https://rjpn.org/ijcspub/papers/IJCSP24B1316.pdf>
- Open LMS. (2025). What is learning analytics? 6 key use cases for 2025. <https://www.openlms.net/blog/insights/what-is-learning-analytics-key-use-cases>
- Prince, M. (2004). Does active learning work? a review of the research. *Journal of Engineering Education*, 93(3), 223–231. <http://dx.doi.org/10.1002/j.2168-9830.2004.tb00809.x>
- Savvycom. (2024). *What's in 2025: Learning analytics in a nutshell*. <https://savvycomsoftware.com/blog/learning-analytics>
- UNESCO. (2016). *Education 2030: Incheon declaration and framework for action: towards inclusive and equitable quality education and lifelong learning for all*. UNESCO. Retrieved from <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000243278>

